

Inleiding programmeren

1^e jaar wis-, natuur- en sterrenkunde

Universiteit van Amsterdam

september 2014

hacker opgaves

Week 2: bisectie

Week 3: bingo

Week 4: fitten

Week 5: fractals

Week 6: botsende deeltjes

Vrij: solar system

1 Bisectie methode: oplossen vergelijkingen

Probeer de oplossing van een vergelijking te vinden door iteratief steeds dichter bij de oplossing te komen.

Probleem: bepaal oplossing x_0 voor $f(x_0) = y$.

Gegeven $f(x)$ met één oplossing voor $f(x) = y$ op $a \leq x \leq b$.

Oplossing: bepaal nulpunt x_0 van $g(x) = f(x) - y$

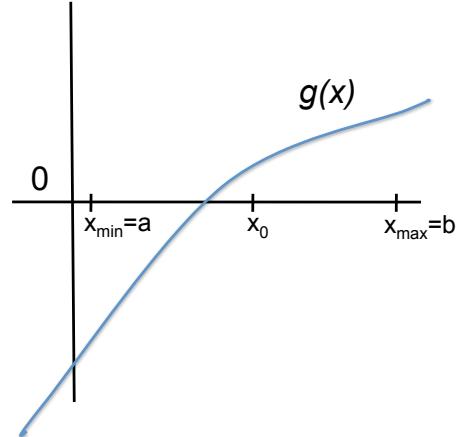
Als je de functie herschrijft, $g(x) = f(x) - y$, dan vertaalt het probleem zich in het vinden van het nulpunt van $g(x)$ op het gebied $a \leq x \leq b$. Er geldt dus nu dat $f(a)f(b) < 0$, want als $f(a) < 0$ dan $f(b) > 0$ en andersom.

Definieer aan het begin $x_{\min} = a$ and $x_{\max} = b$.

We gaan nu iteratief het nulpunt vinden door in elke stap x_{\min} of x_{\max} opnieuw af te schatten.

Het idee bij elke stap in de iteratie:

- 1) Definieer $x_0 = \frac{1}{2}(x_{\min} + x_{\max})$
- 2) Bepaal $g(x_0)$
- 3) Als $g(x_0) > 0$, dan $x_{\max} = x_0$ ($x_{\min} = x_{\min}$)
Als $g(x_0) < 0$, dan $x_{\min} = x_0$ ($x_{\max} = x_{\max}$)
- 4) return to 1)

opgavenset bisectie

opgave [1]: bisectie methode

- a) Bereken $x=\sqrt{5}$ met behulp van de bisectiemethode. Stop als $|x^2 - 5| < 0.0001$.
- b) Numerieke precisie. Maak een grafiek van $x^2 - 5$ als functie van het aantal stappen dat je maakt in de bisectiemethode. Wat is uiteindelijk de precisie die je kan halen? Wat definieert dat?

2 Bingo!

Op vakantie spelen vier kinderen een potje bingo. In het spel zijn 90 balletjes met getallen van 1 t/m 90. Elke speler krijgt een bingo-kaart met 15 getallen en er wordt steeds 1 balletje uit de pot gehaald. Wie het eerst al zijn getallen 'vol' heeft heeft gewonnen.

Tijdens een van de spelletjes waren er 7 balletjes over toen de eerste persoon bingo had (er waren dus 83 balletjes getrokken). Dat lijkt bijzonder. De vraag is nu: hoe bijzonder is dit ?

Concreet: gebruik dezelfde 4 bingo-kaarten, maar simuleer steeds een nieuw potje bingo. Welke fractie van bingo spelletjes is pas afgelopen nadat er 83 of meer balletjes getrokken zijn ?

Note: je mag de volgende syntax gebruiken om element i uit een lijst te halen: `del L_getallen[i]`.

```
[1] L_getallen = [990,34,12,56]
[2] del L_getallen[2]
[3] print L_getallen
>> [990,34, 56]
```


3 Fitten van data en foutenbepaling (theorie)

Om de onderliggende fenomenen van (natuurkundige) verschijnselen te achterhalen wordt data verzameld om afhankelijkheden te onderzoeken. Dat kan de massa van het Higgs boson zijn, de vervaltijd van uranium, maar ook het aantal kinderen in een gezin als functie van de gemiddelde lengte van de ouders. Je kan dan zoeken naar een (causaal) verband: lineair, exponentieel, etc. en daarbij ook de bijbehorende parameters bepalen met hun onzekerheid. Als je een goede beschrijving hebt gevonden kan je daarmee vervolgens ook voorspellingen doen.

Om de 'beste' waarde te vinden hebben we een maat nodig om de '*goedheid*' van de fit te kwantificeren. We doen dat hier met de χ^2 -maat: de som van de gemiddelde afwijking van de meetpunten tot het model gewogen met hun fout: 'hoeveel standaardafwijkingen ligt dit punt weg van mijn functie'.

$$\chi^2 = \sum_{i \text{ (datapunten)}} \left(\frac{y_i - f(x_i | \vec{\alpha})}{\sigma_i} \right)^2,$$

met $\vec{\alpha}$ de vector met functie-parameters.

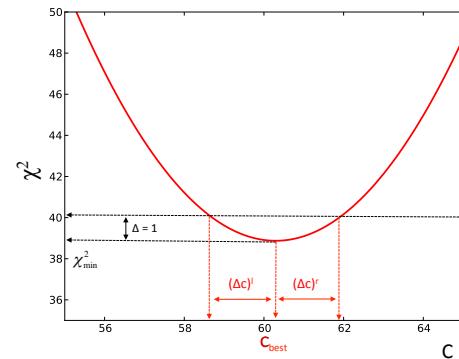
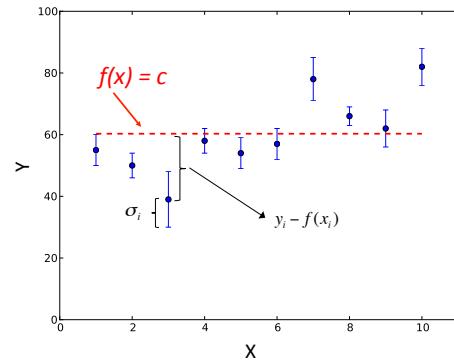
Voorbeeld: Een model met maar 1 parameter $f(x|\vec{\alpha}) = c$ wordt gebruikt om de data in (bovenste) figuur te beschrijven. Probeer dan verschillende waarden voor c en bereken voor elke waarde van c de bijbehorende χ^2 . Die figuur is beneden te zien.

→ **de beste waarde van c :** c_{best}

De waarde van c waarbij de χ^2 minimaal is.

→ **de onzekerheid op $c_{\text{best}}(\Delta_c)$**

De fout in de positieve richting $(\Delta_c)^r$ en negatieve richting $(\Delta_c)^l$ zijn die waarden van c waarbij de χ^2 1 hoger is dan χ^2_{\min} . In de meeste gevallen geldt $(\Delta_c)^l = (\Delta_c)^r = \Delta c$

Het eindresultaat van je meting is dan: $c = c_{\text{best}} \begin{matrix} +(\Delta_c)^r \\ -(\Delta_c)^l \end{matrix}$

opgave [1]: fitten van een model aan de data

De onderstaande data-set geeft voor een specifieke voetballer het percentage goede passes (y) weer als functie van het aantal gespeelde wedstrijden in net Nederlands elftal (x). De onzekerheid op het aantal goede passes (het is een schatting gebaseerd op de korte samenvatting op televisie) is weergegeven als σ_y .

x	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
y	55	50	39	58	54	57	78	66	62	82
σ_y	5	4	9	4	5	5	7	3	6	6

- a) maak een plot van deze data met fouten

Computing tip: gebruik de functie `plt.errorbar(x,y, yerr=yerror)`

- b) bereken de beste waarde van c als $f(x) = c$ en de bijbehorende onzekerheid Δc .

- c) Wat gebeurt er met Δc als de fout in elk meetpunt 2x kleiner wordt ?

Het lijkt erop of er een 'trend' zichtbaar is, dus we breiden ons model uit met een lineaire term: $f(x) = bx + c$.

- d) bereken de beste waardes voor b en c als $f(x) = bx + c$.

Bij veel banken en verzekeraars werken wis- en natuurkundigen in de zogenaamde risk-analysis departments. Laten we proberen de eindstand van de AEX te voor-spellen in het jaar 2000 door gebruik te maken van de eindstand van de AEX in de jaren 1991-1999. Er zit geen 'fout' op de standen. Zet in de χ^2 -formule de fout op de meetwaarde op 1,00.

jaar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
AEX	125.72	129.71	187.99	188.08	220.24	294.16	414.61	538.36	671.41

- e) Maak een grafiek van de eindstand van de AEX als functie van het jaar sinds 1991.

- f) Fit de grafiek met een polynoom van graad 2: bereken dus de beste waardes voor a , b en c als $f(x) = ax^2 + bx + c$.

Tip 1: gebruik $x = 1, 2, 3$ i.p.v. 1991, 1992, 1993 etc.

Tip 2: probeer de waardes van a , b en c te schatten voor je gaat fitten.

- g) Wat is je voorspelling voor het jaar 2000 ? Zet beide waardes in de plot en vergelijk deze met de echte waarde in het jaar 2000. En ? Hoe kan dat ?

"resultaten behaald in het verleden bieden geen garantie voor de toekomst"

4 Fractal: Mandelbrot set

We gaan proberen de Mandelbrot set te tekenen op het scherm. Dit vereist kennis van complexe getallen.

Voor elk punt in het complexe vlak ($z_0 = x_0 + iy_0$) definiëren we een polynoom die aangeeft naar welke punt (complex getal) het punt zich verplaatst. Een belangrijke set polynomen wordt gegeven door:

$$f(z) = z^2 + c$$

Elk punt z_0 dat je definiëert geeft een nieuw punt $z_1 = f(z_0) = z_0^2 + c$. Het is zo steeds mogelijk om het volgende punt te berekenen, immers $z_2 = f(z_1) = z_1^2 + c$ en meer algemeen $z_n = f^{(n)}(z_0)$. Er zijn nu 2 mogelijkheden:

- De reeks convergeert $\rightarrow z_0$ is *wel* onderdeel van de set
De reeks divergeert $\rightarrow z_0$ is *geen* onderdeel van de set

Elke keuze van c geeft een uniek patroon. De Mandelbrotset is speciaal omdat in dat geval geldt dat c het startpunt zelf is, dus $c = z_0$. Als je een punt een kleur geeft als het in de set zit krijg je de karakteristieke plaatjes zoals beneden.

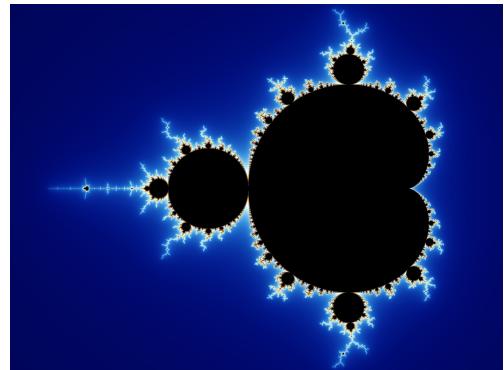
opgavenset Fractal

opgave [1]: Mandelbrot set

Bepaal voor elk punt z in het complexe vlak of het convergeert of divergeert onder de polynoom $f(z) = z^2 + z_0$. Als het convergeert teken het punt blauw, als het divergeert teken je het wit.

Note: in deze opgave krijgen we niet echt een 'glossy' plot zoals hier rechts. In dat soort figuren wordt de kleur bepaald door de snelheid waarmee een punt divergeert (of convergeert).

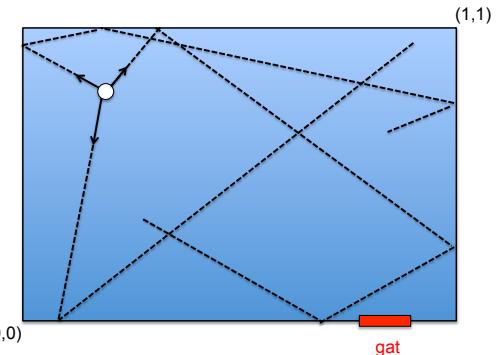
Voor specifieke waarden van c in de functie $f(z) = z^2 + c$ zijn er zogenaamde Julia sets. Probeer er daar een paar van na te maken.

5 Botsende deeltjes in een doos (hacker week 6)

In een doos (afmeting $0 \leq x \leq 1$ en $0 \leq y \leq 1$) worden op een plek $(x_{\text{source}}, y_{\text{source}}) = (0.25, 0.75)$ een aantal deeltjes geproduceerd met een random snelheid en richting. Voor elk deeltje i geldt dus:

- snelheid (v_i): $0 < v_i < 0.10$
- hoek(α_i): $0 < \alpha_i < 2\pi$

We gaan de positie van een groot aantal deeltjes volgen in real-time (een animatie op het scherm) en proberen stap voor stap zoveel mogelijk realisme in de simulatie mee te nemen.

- a) Animatie puntdeeltjes. Gebruik het voorbeeld `animation_template_circles.py` om de deeltjes door de doos te zien bewegen als functie van de tijd.
- b) Animatie deeltjes met afmeting. Geef de deeltjes een afmeting en laat ze netjes van de wand ketzen als de rand van het deeltje de wand raakt

We kunnen de deeltjes ook laten botsen natuurlijk:

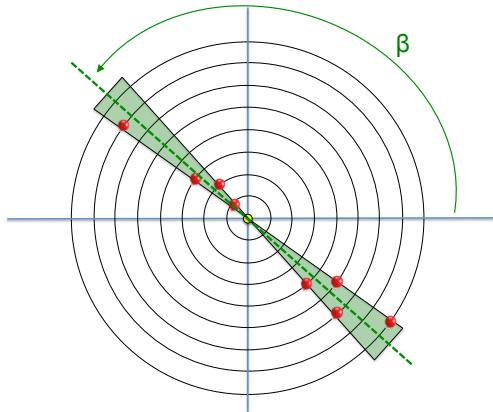
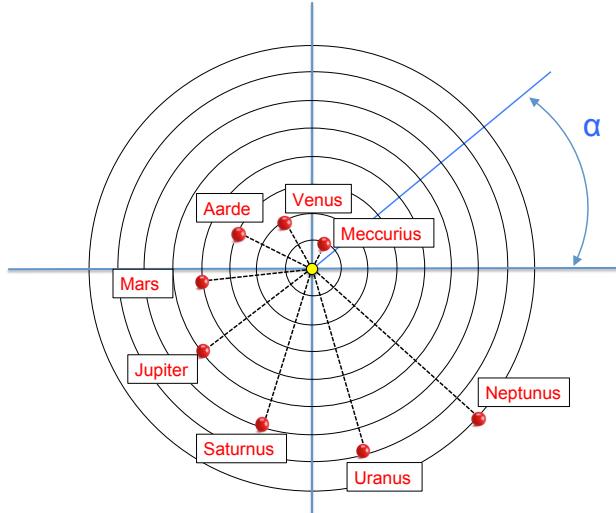
- c) Als de deeltjes elkaar raken (overlappende deeltjes), laat ze dan botsen alsof het puntdeeltjes zijn. Let op: er is een extra random vrijheidsgraad.
- d) Laat de deeltjes realistisch botsen, dus met de echte afmeting.
Tip voor afleiding: *2-dimensional elastic collisions without trigonometry*

Note: Je kan *hier* een voorbeeld bekijken van een animatie waarbij één van de ballen veel groter (en dus zwaarder) is dan de rest.

6 Solar system

Ons zonnestelsel bestaat uit 8 planeten die elk met een eigen omwentelingssnelheid om de zon draaien. We gaan in deze opgave de positie (de hoek α) van elk van de planeten berekenen als functie van de tijd.

In deze opgave beginnen de planeten allemaal op $\alpha = 0$ en we gaan bepalen hoe vaak het voorkomt dat de planeten ongeveer op één lijn staan.

Neem stapjes in de tijd en bepaal voor elke stap in de tijd de as (hoek β) waarvoor de planeten het meest gealigneerd zijn. Doe dit door de som van de afwijkingen (Δ_i) in hoek tussen β en die van de individuele planeten te minimaliseren: $\Delta_{\text{tot}} = \sum_i \Delta_i$.

opgave [1]:

Beschouw Mercurius en Venus en plot Δ_{tot} als functie van de tijd gedurende 5 jaar. Na hoeveel tijd staan de 2 planeten weer op één lijn ? Plot ook β versus de tijd.

opgave [2]:

Hetzelfde als bij vraag 1, maar dan met 3 planeten. Beschouw ook de Aarde.

opgave [3]:

Hetzelfde als bij vraag 1, maar dan met 8 planeten gedurende 100 jaar. Wat is de minimale waarde van Δ_{tot} in die periode ? Teken de configuratie op het scherm.